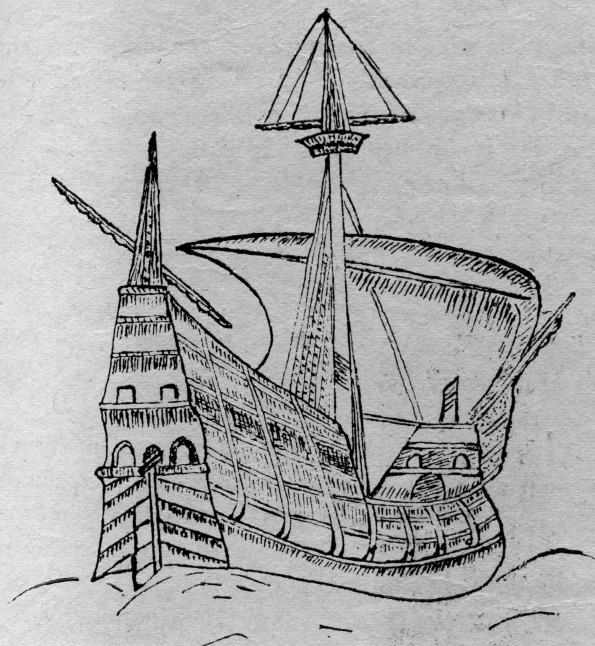

Povijesna uloga paroboda „Ston“

Kap. IVO ŠISEVIĆ

Mnogo se pisalo u našoj štampi o raznim podvizima i junačkim djelima naše mornarice u službi NOV, u kojima su naši pomorci pokazali odanost, ljubav i požrtvovanost prema svome narodu i njegovoj borbi za slobodu. Međutim, gotovo ništa nije pisano o djelima posada naših obalnih parobroda, koji su također bili u službi NOV i svojim radom dali golem doprinos u direktnoj ratnoj službi naših vojnih jedinica.

Dubrovačka karaka iz XVI. stoljeća

Mali dubrovački obalni parobrod »Ston« dijelio je sudbinu ostalih brodova trgovačke i ratne mornarice stare Jugoslavije. Posada ovog broda svijesna teškog stanja u koje je zapala naša zemlja nastojala je na razne načine, da na-

škodi okupatoru u svakoj prilici. Ova ideja zaokupila je svakog pojedinog člana posade.

Za vrijeme kapitulacije talijanske vojske dana 9. septembra 1943. godine Talijani rekviriraju brod na ušću rijeke Neretve. U luci Ploče ukrcano je 350 talijanskih vojnika i brod je s njima otplovio za Korčulu, s namjerom da ih iskrca u Slanome. Kod ulaza u Veliki Vratnik partizanska straža zapriječi put »Stonu« otvorivši na njega vatru, te se brod neobavljena zadatka vrati u Korčulu. Slijedećeg dana, dodirnuvši Velu Luku, prosljedi za Vieste u Italiji, gdje iskrca vojnike i materijal, te tu sačeka novo naređenje. Dana 22. septembra »Ston« otplovi za Split u konvoju zajedno sa parobrodima »Srbin«, »Kumanovo«, »Ivo Matković« i »Sitnica«, u pratnji talijanskih torpiljera, sa ciljem da tamo pokupe talijanske vojnike. Posada »Stona« nakon dolaska u Split 24 septembra odlučno se usprotivi da plovi s talijanskom vojskom i pod njihovom komandom. Naši se mornari prijave Oblasnom NOO i stave se bez rezerve u službu NOV Jugoslavije, dok su ostali parobrodi otplovili u konvoj za Italiju.

Stupivši u narodnu službu, brod je odmah prvog dana otplovio na otok Brač, odakle je prenašao ranjenike u zbjeg za Hvar i Vis. Kroz to vrijeme i to 22. oktobra 1944. posada »Stona« sudjelovala je pri napadu na Milnu (na otoku Braču), gdje su se nalazili ustaški odredi. »Ston« je poslije toga prevažao jevrejske izbjeglice s otoka Raba na Vis, odnosno u Bari. Zatim je vršio stalnu prugu između Visa i Baria prevažajući zbjeg, ranjenike, vojsku i ratni materijal. Na svim ovim putovanjima posada broda nailazila je na velike poteškoće, koje je junački svladavala. Poteškoće su bile najviše u tome, što su članovi posade morali da nabavljaju potrebno gorivo prenose ga sami i kraju na brod. Naročitu poteškoću predstavljala je nabava vode za

stroj i piće. Kako na našim otocima nema izvora, posada »Stona« morala je crpsti vodu iz bunara pomoću podrumskih sisaljki, te je prenositi u posudama.

U mjesecu aprilu 1944. godine brod je otplovio na otok Vis, gdje je bio dodijeljen tamošnjoj komandi. Iako su već bili oslobođeni srednjedalmatinski otoci, a dijelom i poluotok Pelješac još uvijek su trajale borbe uzduž čitave dalmatinske obale, koju je okupator držao u svojim rukama. Koncem septembra 1944. godine uspostavljena je prva redovita parobrodarska pruga na Jadranu. Nju je vršio parobrod »Ston«. Ovom prugom odvijao se saobraćaj između otoka Visa, Hvara i Korčule, pošto ostali krajevi nijesu još bili oslobođeni. Putovanja na ovim relacijama u ono doba bila su opasna, najviše radi njemačkih aviona, koji su svakodnevno nadlijetali sa mostarskog i sinjskog aerodroma i mitraljirali naše nezaštićene brodove.

Na ovim putovanjima, i ako izložen raznim opasnostima, »Ston« je bio uvijek prepun putnika, koji su koristili besplatno ovo prvo pomorsko saobraćajno sredstvo pošto osiromašeni narod nije imao novaca za putne karte.

Osim redovitih putovanja »Ston« je vršio po potrebi i izvanredna putovanja, pa je tako krajem oktobra 1944. godine, neposredno nakon oslobođenja poluotoka Pelješca uplovio u Mali Ston, gdje je ukrcao pripadnike XII. brigade i prevezao ih u Sumartin i Bol na otoku Braču, pošto grad Spilt još nije bio oslobođen. Ova putovanja obavljana za vrijeme noći bila su vrlo opasna jer je neprijatelj držao još uvijek luke Metković, Neum i Ploče.

Poslije oslobođenja Splita parobrod »Ston« uplovio je u splitsku luku kao prva naša parna pomorska jedinica nakon oslobođenja. Tom prilikom ovaj mali dubrovački obalski brod prevezao je članove Oblasnog NOO na čelu sa drugom Vickom Krstulovićem.

Parobrod »Ston« dao je vidan doprinos oslobođenju naše obale i naših otoka. Junačka posada ovog malog dubrovačkog broda, zajedno sa hrabrim pripadnicima naše mlade ratne mornarice i posadama drugih naših brodova, izvršila je veliku patriotsku dužnost u službi svoje onda porobljene domovine.